

ASIA

Rakennussuojeluasiaa koskeva päätös

KOHDE

Porin kaupungissa kiinteistöillä *Havulinna* 609-464-1-178, *Isotalo* 609-464-1-193, *Noormarkun ruukki* 609-464-10-4 ja 609-81-10-4 sijaitsevat Noormarkun ruukin rakennukset Havulinna, Isotalo, Pääkonttori, Makkarakosken saha ja Kankipaja. Suojeluasiaan sisältyvät Havulinnan, Isotalon ja Pääkonttorin puutarhat kiinteine rakenteineen.

Kiinteistön ja rakennusten omistaja ja haltija:

A. Ahlström Kiinteistöt Oy (2566575-4)

Pysyvät rakennustunnukset ja osoitteet

Havulinna	101009327C, Isokoivukuja 18a, 29600 Noormarkku
Isotalo	101009340T Isokoivukuja 85a, 29600 Noormarkku
Pääkonttori	102874076K Laviantie 22, 29600 Noormarkku
Makkarakosken saha	1021864481 Makkarakoskentie 22, 29600 Noormarkku
Kankipaja	1028605752 Makkarakoskentie 34a, 29600 Noormarkku

ASIAN VIREILLETULO

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on pannut omasta aloitteestaan asian vireille rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010, rakennusperintölaki) mukaisena asiana 24.11.2015. Suojeluasia on otettu vireille koskien tilalla 609-464-1-178 Havulinna sijaitsevaa Havulinnaa, tilalla 609-464-1-193 Isotalo sijaitsevaa Isotaloa sekä tilalla 609-464-10-4 Noormarkun ruukki sijaitsevaa Pääkonttoria ja Kankipajaa, tilalla 609-81-10-4 sijaitsevaa Makkarakosken sahaa sekä tilalla 609-464-1-177 sijaitsevaa Villa Maireaa. Suojeluasia on sisältänyt rakennusten lisäksi Havulinnan, Isotalon ja Pääkonttorin sekä Villa Mairean puutarhat kiinteine rakenteineen.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on tehnyt Villa Maireasta piharakennuksineen ja puutarhoineen erillisen rakennussuojelupäätöksen 3.3.2023 (VARELY/3858/2015).

LAUSUNNOT JA KUULEMISET

LAUSUNNOT

Museoviraston lausunto, 13.12.2022

Noormarkun ruukinalue on edustavimpia ja parhaiten hoidettuja historiallisen rautateollisuuden alueita maassamme. Laajaan ja arkkitehtonisesti korkeatasoiseen kokonaisuuteen kuuluu teollisuustilojen lisäksi työväen asuntoja, kirkko, ruukin kartano ja huviloita sekä niihin liittyneitä puistoalueita. Noormarkun saharakennus on teollisuushistoriansa, rakennustapansa, teknisen varustuksensa ja miljöönsä vuoksi kansainvälisestikin huomattava teollisuusmuistomerkki.

Noormarkun kosken sahatoiminnan historia ulottuu 1600-luvun alkuun. Vanhasahan rinnalle perustettiin 1753 Makkarakosken saha. Everstilutnantti De Camell sai 1806 lupakirjan rautatehtaan perustamiseksi Noormarkkuun. Hän rakennutti 1820–1822 uuden päärakennuksen nykyisen Isotalon ja joen väliin. Porilainen varatuomari K. J. Lönegren osti 1863 Noormarkun kartanon rautatehtaineen ja sahoineen. Hän kunnostutti Makkarakosken sahan ja rakensi sen yhteyteen padon. Hän myös puratti huonoon kuntoon päässeän Vanhasahan. Lönegren rakennutti 1865–1866 Makkarakosken sahan viereen yhdistetyn konttori- ja asuinrakennuksen, nykyisen Sahalan. Lönegren ajautui konkurssiin 1869 ja Antti Ahlström lunasti konkurssihuutokaupassa kohteen. Saha paloi 1875, ja uuden sahan rakentamiseen ryhdyttiin välittömästi. Valtionagronomi Henry Gibson sai tehtäväkseen laatia suunnitelmat uutta sahaa varten. Makkarakosken saha on kansainvälisessäkin mitassa lajissaan vanhimpia ja parhaiten säilyneitä sahoja.

Ahlströmin suku rakennutti reilun 60 vuoden ja kolmen sukupolven aikana ruukkialueelle kolme merkittävää asuinrakennusta – Isotalon, Havulinna ja Villa Mairean – sekä runsaasti muita huomattavia rakennuksia, kuten Pääkonttorin, Klubin, työväenasuntoja ja virkailijahuviloita. Ruukin puistolle on antanut muodon puutarha-arkkitehti Bengt Schalin 1910-luvulla. Havulinnaan liittyvän terrassoidun puiston on suunnitellut puutarha-arkkitehti Paul Olsson.

ISOTALO

Antti Ahlströmin rakennuttama uusi päärakennus ”Isotalo” arkkitehti Evert Lagerspetzin suunnitelmien perusteella valmistui 1881. Poikkeuksellisen suuri kaksikerroksinen puurakennus edustaa uusrenessanssia. Rakennus on L:n muotoinen ja sen joenpuoleisessa päädyssä kohoaa torni avoimine näköalatasanteineen. Tornin huippu uusittiin jo 1890-luvulla. Keittiösiipi oli aluksi yksikerroksinen. Sisätilojen maalauskoristeluun osallistuivat Salomo Wuorion maalausliikkeen taitelijat Chorin ja Wetterstrand. Ruokasalin kattoon on maalattu suomalaisten kulttuurihenkilöiden nimiä. Suuren

21.11.2025

juhlasalin seiniä koristavat kaksoispilasterit. Taloon asennettiin vesijohto 1882 ja sähkövalaistus 1916. Isotalo toimi sekä Ahlströmien kotina että myös yhtiön pääkonttorina aina vuoteen 1916.

Rakennus restauroitiin 1967 arkkitehti Marius af Schulténin suunnitelmien mukaisesti. Isotalon vieressä on samanikäinen ja tyyliältään yhdenmukainen lasten leikkimökki sekä puinen talousrakennus. Rakennuksia ympäröi puisto.

Isotalo on Ahlströmin suvun yksityiskäytössä.

HAVULINNA

Antti Ahlström rakennutti Havulinnaa pojalleen Walter Ahlströmille ja tämän puolisolleen Lillille. Suunnitelmat tilattiin 1899 arkkitehtuuritoimisto Grahn, Hedman & Wasastjernalta, jossa työstä vastasi ruotsalainen arkkitehti Gustaf Adolf Lindberg. Tilaajan pyynnöstä huvila rakennettiin englantilaiseen tyyliin, mutta sen tornissa on myös saksalaista vaikutusta. Korkeassa tornissa oli aikoinaan vesisäiliö. Rakennuksen kiinteässä sisustuksessa on sekä jugendin että kansallisromantiikan piirteitä. Kaakeliuunit ovat Turun kaakelitehtaan tuotantoa. Rakennusta on uudistettu 1975–1976 (Marius ja Ben af Schulten), 1989–1990 (Juhani Pallasmaa) sekä 2000-luvun alussa.

Havulinna sijaitsee mäntyisellä kukkulalla puiston ympäröimänä. Puutarha-arkkitehti Paul Olsson laati 1925 suunnitelman puistoksi. Siihen kuuluivat vesialtaat ja terassit pergoloineen. Suunnitelmaa täydennettiin 1946. Vuonna 1957 puutarha-arkkitehti Leif Simberg suunnitteli Havulinnaa istutuksia. Vesialtaan päässä sijaitsee puinen paviljonkirakennus, mahdollisesti 1920-luvulta. Talouspihaa rajaavat myös klassisistinen entinen talonmiehen rakennus, kolme puista ulkorakennusta sekä leikkimökki. Pergolarakenteen tuntumassa on katettu kaivo. Leikkiviä lapsia esittävä veistos puistossa on Carl Wilhelmsin käsialaa. Alemmalla terassilla on Harry Rönholmin muotoilema aurinkokello vuodelta 1927. Havulinna on nykyisin koulutus-, edustus- ja majoituskäytössä.

PÄÄKONTTORI

A. Ahlström Osakeyhtiön 1914–1915 valmistunut pääkonttori sijaitsee Noormarkunjoen etelärannalla. Piirustukset laati arkkitehti Emil Fabritius. Symmetrinen kaksikerroksinen rakennus on tiiltä ja betonia, klassistiset julkisivut taidokkaasti piikattua terrastirappausta ja sokkeli ja portaat punertavaa graniittia. Kuparisen vesikaton harjalla on siro, kuparilla vuorattu kellotorni. Rakennuksen sisätilat ovat säilyneet erityisen hyvin. Kahden kerroksen korkuista jalopuupaneloitua hallia kattaa lasikatto, joka saa valon lanterniinin kautta. Rakennuksessa oli sen valmistuttua calorifermenetelmään perustuva lämmitys, ilmastointi sekä hissi. Pohjakerroksen uima-allas on Suomen vanhimpia. Ylimmässä kerroksessa sijaitsee vierashuoneisto.

Rakennukseen liittyy puutarhaan avautuva avoin terassi. Jokirannan puolella on kivimuurein tuettu terassi rantaan johtavine portaineen. Puutarhan suunnittelusta vastasi Bengt Schalin. Aksiaalisella,

21.11.2025

geometrisella puutarhalla luotiin yhteys veljekset Thomén piirtämiin virkailijavilloihin. Kokonaisuuteen kuulu suihkukaivo altaineen. Pääsisäänkäynti konttoriin käy idänpuoleisen lehmuskujanteen kautta. Puistoa on myöhemmin muutettu useaan otteeseen: 1949 (Erik Sommerschild), 1957 (Leif Simberg ja 1958 (Paul Olssonin toimisto).

MAKKARAKOSKEN SAHA

Makkarakosken saha sijaitsee keskeisellä paikalla Noormarkun ruukkialueella. Kosken toisella rannalla ovat vanha voimalaitos ja Kankipaja. Kosken ylittää patosilta. Sahan suunnitteli valtionagronomi Harry Gibson. Saha valmistui 1875. Sen rakentamiseen käytettiin 164 veistettyä juurakkoa, joiden avulla saatiin joustava, vesipyörän liikkeen aiheuttaman suuren rasituksen kestävä rakenne. Perinteistä saharakentamista edustavat juurakkotukien, hirsirakenteen ja lautavuorauksen ohella moniruutuiset ikkunat ja punamultaus. Sahasalin täydellisenä säilynyt varustus on historiallisesti erittäin arvokas. Vanhempi kehäsahapari on asennettu 1882. Kaksiraamisen sahan koneisto tilattiin Tammerfors Linne och Jernmanufakturilta (myöh. Tampella), 1882 valmistuneet raamisahat (nrot 5 ja 6) olivat ensin käytössä Kauttuan ruukilla ja siirrettiin Noormarkkuun 1886. Sahan käyttövoimana oli vuodesta 1900 höyry ja vuodesta 1914 lähtien sähkö. Myös alakerran voimansiirtolaitteisto on säilynyt. Vanhan vesirattaan paikalle asennettiin 1919 mylly. Myllyn koneisto uusittiin 1949 ja sen toiminta jatkui vuoteen 1973. Sahaus oli loppunut 1956.

KANKIPAJA

Kosken tuntumassa sijaitsee Kankipaja, joka valmistui 1894 vanhan, palaneen rakennuksen tilalle. Kankipaja muurattiin säännöllisistä graniittilohkareista ja päätyjen osalta punatiilestä. Päädyissä on pyöreät, valurautapuitteiset ruusuikkunat. Raudanjalostus Noormarkussa päättyi 1920. Pajan sisätiloissa on säilynyt kankivasaran lisäksi muita raudanjalostukseen ja A. Ahlström Oy:n teolliseen toimintaan liittyneitä koneita ja esineitä.

KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS

Noormarkun ruukki, sen usean sukupolven patruunoiden asuinrakennukset puutarhoineen, yhtiön pääkonttori ja saha muodostavat kansainvälisestikin arvokkaan kulttuurihistoriallisen ja rakennustaiteellisen kokonaisuuden.

Suomen mittakaavassa alue on ainutlaatuinen ja valtakunnallisesti merkittävä. Lähes jokainen rakennusperintölain 8 §:n 2 momentissa mainittu peruste, jolla arvioidaan kohteen merkittävyyttä, täyttyy Noormarkun ruukin alueen ja sen rakennusten osalta:

Kokonaisuudella on lain tarkoittamaa merkitystä harvinaisuuden (kohta 1, harvinaisuus) kannalta, ruukkikokonaisuus on Suomessa ainutlaatuinen. Ruukinalue on edustavimpia historiallisen rautateollisuuden alueita maassamme. Sen rakennukset edustavat eri tyyli-suuntien ja aikakausiensa parhaimmistoa (kohta 3, edustavuus).

21.11.2025

Noormarkun ruukkialueen rakennukset ovat säilyneet erinomaisesti alkuperäisessä asussaan (kohta 4, alkuperäisyys).

Kokonaisuus kertoo Suomen teollistumisen vaiheista (kohta 5, historiallinen todistusvoima). Kohde on edustava, ainutlaatuinen ja harvinainen, siellä ovat eri aikakausien rakentamis- ja tyyliuutaukset nähtävissä. Rakennukset ovat säilyneet erittäin hyvässä kunnossa ja niiden historiallinen todistusvoima on suuri.

Alueen rakennukset ovat kokonaistaideteoksia omilta aikakausiltaan, ja yhdessä ne kertovat suomalaisesta teollisuus- ja arkkitehtuurihistoriasta. On huomattavaa, että yhtiön omistajat eli Ahlströmin suku ovat olleet sitoutuneita huolehtimaan kulttuuriperinnöstä, joka on ollut suvun hallussa jo 1870-luvulta saakka.

Museovirasto on lausunnossaan esittänyt ehdotuksen suojelun kohdentumisesta ja suojelumääräyksistä.

Porin kaupungin lausunto, 26.1.2023

Porin kaupunkisuunnittelu on todennut, että Noormarkun ruukki sijaitsee oikeusvaikutteisen Noormarkku-Toukarin osayleiskaavan alueella. Noormarkku-Toukarin osayleiskaava on hyväksytty 15.6.2015. Osayleiskaavan laadinnan yhteydessä Noormarkun ruukin aluetta käsiteltiin erityisen huolellisesti, omana kokonaisuutenaan alueen kulttuurihistoriallisista arvoista johtuen.

Porin kaupunkisuunnittelu on todennut, että Noormarkku-Toukarin osayleiskaavassa Ahlströmin ruukin aluetta varten osayleiskaavaan luotiin kokonaan omat varsin pienipiirteiset kaavamerkintänsä. Ruukin alueelle on osoitettu osa-aluemerkintöjä, joilla ohjataan tarkemmin alueet jatkosuunnittelua ja käyttöä. Tämän tavoitteena on myös turvata ruukkialueen maisemalliset ja kulttuuriperintöarvot sekä osoittaa maankäytön kehittymisen painopistealueet kokonaisuus huomioon ottaen.

Porin kaupunkisuunnittelu on huomauttanut, että Ruukin alueen liiketoiminnallisella kehittämisellä on myös positiivisia vaikutuksia alueen arvojen säilymisen kannalta. Kun alueelle tulee lisää toimintoja ja sen käyttö monipuolistuu, myös mahdollisuudet ja paineet huolehtia alueen rakennuksista ja muusta ympäristöstä säilyvät. Ruukki on kahden Ahlström-konsernin tytäryhtiön kotipaikka. Hallinnollisten tehtävien lisäksi alue ja rakennukset toimivat konsernin edustuskäytössä ja omistajasuvun kohtauspaikkana. Alueella on vireätä ja laadukasta matkailu-, majoitus-ravintola- ja kokouspaikkatoimintaa. Aluetta myös kehitetään jatkuvasti vastaamaan ko. toiminnan tarpeita. Ahlströmin ruukin aluetta hoidetaan omistajan toimesta esimerkillisesti kulttuurihistorialliset arvot huomioiden.

Porin kaupunkisuunnittelu on todennut, että suojelun syventäminen, ennen alueen asemakaavoitusta ja asemakaavoitusta tukevien selvitysten laadintaa, tulee tehdä alueen omistajan kanssa tiiviissä yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä.

21.11.2025

Satakuntaliiton lausunto, 27.2.2023

Satakuntaliitto on todennut, että lausunnolla oleva suojeluesitys on alueella voimassa olevan Noormarkun-Toukarin osayleiskaavan kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä koskevien tavoitteiden mukainen sekä Satakunnan maakuntakaavan ja Satakunnan vaihemaakuntakaavan 2 mukainen. Satakuntaliitto yhtyy Museoviraston lausunnossaan esittämiin kannanottoihin rakennussuojeluasian kohteiden kulttuurihistoriallisesta merkityksestä, suojelun tarpeesta sekä suojelun kohdentumiseen ja suojelumääräyksistä annettuun ehdotukseen.

Satakuntaliitto on katsonut, että rakennussuojeluesityksen kohteisiin liittyvän lähiympäristön osalta kohderajauksen tarkempaan määrittelyyn tulisi kiinnittää korostetusti huomiota, koska Noormarkun ruukin alueen tapauksessa on kyseessä historiallisen kerroksellisuutensa kannalta erittäin monipuolinen ja arvokas kokonaisuus, jossa rakennusryhmät ja niihin liittyvät piha- ja puistoalueet muodostavat myös maisemallisesti ja taajamakuullisesti ainutlaatuisen ympäristön.

Satakuntaliitolla ei ole ollut huomautettavaa Satakunnan maakuntakaavan ja Satakunnan vaihemaakuntakaavan 2 perusteella eikä muiden yleispiirteisten maakunnallisten suunnitelmien ja selvitysten perusteella lausunnolla olevasta rakennussuojeluasiasta. Satakuntaliitto on puoltanut rakennussuojeluesitystä.

OMISTAJAN VASTINE, 25.8.2023

Ahlström Kiinteistöt Oy pitää Noormarkun ruukin suojelemista rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) perusteella tarpeettomana, koska yhtiö on omistajana ja haltijana huolehtinut rakennusten ja alueen kehittämisestä, säilyttämisestä, hoitamisesta ja kunnostamisesta vuodesta 1870, säilyttäen rakennusten ja alueen rakennushistorialliset arvot. Ahlström Kiinteistöt Oy on tehnyt yhteistyötä museoviranomaisten kanssa, kuten yleiskaava edellyttää sekä käyttänyt kunnostus- ja rakennusprojekteissa alan ammattilaisia.

Noormarkku-Toukarin osayleiskaavassa Havulinna, Isotalo ja Pääkonttori sekä Kankipaja ja Makkarakosken saha on suojeltu. Myös puutarhat on merkitty suojelluiksi (v/s). Lisäksi kaavamääräyksissä on velvoite museoviranomaisen lausuntopyynnöstä. Vastineessa on viitattu Porin kaupungin lausuntoon, jossa todetaan osayleiskaavan, yhteistyön ja omistajan sitoutuneisuuden riittävästi turvaavan kohteen arvojen säilymisen. Ahlström Kiinteistöt Oy:n näkemyksen mukaan suojelupäätökseen ei tule sisällyttää asioita, jotka on suojeltu osayleiskaavassa. Lisäksi suojelumääräysten tulee olla kohtuullisia.

Museoviraston lausunnon mukaan ”puutarhoissa ja puistoissa suojelun tarve kohdistuu alkuperäisen puutarhaidean säilyttämiseen rakenteineen”. Ruukkialueen puutarhat ja puistot eivät nykyhetkellä vastaa ”alkuperäisiä puutarhaideoita” tai rakennusten rakentamisaikaista ympäristöä, vaan

21.11.2025

ympäristöä on historian saatossa muokattu tarpeen ja aikakausien tyyliuuntienkin mukaan. Puutarhojen uusiutuminen ja muokkaaminen kuuluu niiden kehitykseen. Puutarhojen nykyiset rakenteetkaan eivät välttämättä palvele samanlaisina viidenkymmenen tai sadan vuoden päästä. Suojelu rakennusperintölain nojalla sopii erittäin huonosti puutarhoihin, jotka ovat osa aktiivisessa käytössä olevia rakennuksia, eivät museoita. Puutarhoja on jo tähän mennessä muutettu useasti: esimerkiksi Havulinnan puutarhaa on muutettu ainakin vuosina 1925–1928, 1946–1948, 1957 ja 2000–2001 ja Pääkonttorin puutarhaa vuosina 1949, 1957, 1958 ja 1996. Havulinnan, Isotalon ja Pääkonttorin puutarhat eivät ole missään vaiheessa olleet muuttumattomia, vaan kasvillisuutta ja rakenteita on tarpeen ja mieltymysten mukaan vaihdettu ja siirretty. Vastineessa on lisäksi todettu ilmastomuutoksen tuovan haasteita puutarhojen kasvillisuuden menestymiselle jatkossa.

Ahlström Kiinteistöt Oy ei katso Kankipajan täyttävän suojelun edellytyksiä. Näyttelytilana toimiva Kankipaja ei nykyhetkellä vastaa rakennuksen rakentamisaikaista ulkoasua, tilajakoa tai varustusta. Rakennuksen ulkoasua ja sisäosia on muutettu vuosien varrella toiminnan kehittyessä ja käyttötarkoituksen vaihtuessa.

Ahlström Kiinteistöt Oy tarkoituksena on säilyttää Noormarkun ruukki kulttuuriperintökohteena. Vastineessa on esitetty huoli siitä, että suojelupäätös muodostuu kohtuuttomaksi vaikeuttaen rakennusten kunnossapitoa sekä puutarhojen hoitoa ja kunnostustöitä. Ahlström Kiinteistöt Oy vastustaa erityisesti Havulinnan, Isotalon ja Pääkonttorin puutarhojen rakenteineen sekä Kankipajan ja Makkarakosken sahan sisällyttämistä suojelupäätökseen.

NAAPURIEN MIELIPITEET

Naapureille on varattu tilaisuus mielipiteen antamiseen. Väylävirastoa ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualuetta on kuultu kohteen naapureina.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueen lausunto, 4.4.2023

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualue on todennut, että sillä ei ole huomautettavaa suojeluasiassa.

Väylävirasto, 13.4.2023

Väylävirasto on todennut, että sillä ei ole huomautettavaa suojeluasiassa.

Porin taidemuseo, 18.4.2023

Porin taidemuseo on ilmoittanut, että se ei katso tarpeelliseksi antaa mielipidettä asiassa.

KAAVATILANNE

Maakuntakaava

Satakunnan maakuntakaavassa Noormarkun ruukkialue sijaitsee suojelualueella (S, *Noormarkun ruukki - Kannukaupunki*) ja kulttuuriympäristö- ja maisemamatkailun kehittämisen kohdevyöhykkeellä (mv2).

Ruukinalueen Noormarkunjoen eteläpuoleinen osuus, sisältäen Pääkonttorin ja Makkarakosken sahan rakennukset, sijoittuvat taajamatoimintojen alueelle (A, Finpyy-Mäntylä).

Koko ruukkialue sijoittuu valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön alueelle (kh1, *Noormarkun ruukin ja Ahlström-yhtiön rakennukset*, RKY 2009), joka pieneltä osin ulottuu myös valtatie 23 luoteispuolelle. Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 ruukkialue on osoitettu RKY 2009 -alueen kanssa päällekkäisesti myös maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristön alueeksi *Noormarkun vanha ruukki*. Lounaasta siihen rajautuu Makkarakoskentiehen asti ulottuen Laviantien varrella olevia alueita osoittava maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö *Kannukaupunki* ja koillisesta siihen kytkeytyy maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö *Olininmäki*.

Yleiskaava

Kohde sijaitsee yleiskaava-alueella. Alueella on voimassa Noormarkku-Toukarin osayleiskaava, joka on saanut lainvoiman 11.11.2015. Yleiskaavassa Isotalo, Havulinna, Pääkonttori, Makkarakosken saha ja Kankipaja sijaitsevat Yksityisten palvelujen, hallinnon ja asumisen alueelle, alueen ympäristö säilytetään (PKA/s), jonka kaavamääräys on: *"Täydennysrakentaminen tehdään suojeltavan ympäristön ehdoilla. Uudisrakentamisen määrä, laatu ja sijainti alueella määrätään asemakaavoituksen yhteydessä. Alueella olevien valtakunnallisten ja maakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot on otettava erityisesti huomioon alueen suunnittelussa ja rakentamisessa."*

Noormarkun ruukkialue on yleiskaavassa osoitettu myös aluemerkinällä Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja maisemat (ma), jonka kaavamääräys on: *"Alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on edistettävä kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Aluetta koskevista suunnitelmista ja toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Alueet on numeroitu ja yksilöity osayleiskaavan selostuksessa. Alueella tapahtuva uudis- ja korjausrakentaminen ja muut suoritettavat toimenpiteet on sopeutettava kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin ja maisemallisiin arvoihin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää rakennusten sijoitteluun, mittakaavaan ja materiaalivalintoihin."*

Lisäksi rakennukset on osoitettu kohdemerkinnällä Suojeltu rakennus ja pihapiiri (Pääkonttori 402, Isotalo 453, Havulinna 446 sekä Kankipaja ja saha 584), jonka kaavamääräys on: *"Kulttuurihistoriallisesti,*

21.11.2025

rakennustaiteellisesti tai kyläkuvan kannalta arvokas rakennus ja pihapiiri, joka tulee maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n 2 momentin mukaan säilyttää. Suojeltavassa rakennuksessa suoritettavien toimenpiteiden ja pihapiirin uudisrakentamisen ratkaisujen tulee olla sellaisia, että rakennusten ja pihapiirin erityiset arvot säilyvät. Merkittävistä toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Kohteet on numeroitu ja yksilöity osayleiskaavan selostuksessa ja jaoteltu kahteen luokkaan säilyneisyyden ja merkityksen perusteella.”

Havulinnaa ja Villa Maireaa ympäröivä metsä on yleiskaavassa osoitettu aluemerkinällä Maisemallisesti arvokas metsäalue (mm), jonka kaavamääräys on: ”Alueen metsänhoidossa tulee ottaa huomioon maisemalliset ja kulttuuriympäristön arvot. Alueella ei saa suorittaa maisemaa muuttavia toimenpiteitä, kuten avohakkuita, ilman maisematyölupaa. Alueelle ei sallita täydennysrakentamista.”

Noormarkun ruukkialueen puutarhoja ja puukujaa koskee aluemerkinä v/s, suojeltava puutarha tai puukuja. Isotalon lähialuetta koskee merkinä pk/s, yksityisten palveluiden ja hallinnon alue, jonka kaavamääräyksen mukaan täydennysrakentaminen tehdään suojeltavan ympäristön ehdoilla. Ruukkialueen keskeiset peltoalueet on osoitettu aluemerkinällä map, maisemallisesti arvokas peltoalue, jonka kaavamääräys on: ”Alueen pellot tulee säilyttää avoimina. Alueelle ei sallita täydennysrakentamista.”

Asemakaava

Pääkonttorin ja sahan alueella on voimassa 22.2.1987 lainvoimaiseksi tullut Finpyy 81 asemakaava, jossa pääkonttori ja saha on osoitettu suojeltaviksi rakennuksiksi (sr). Kaavamääräyksen mukaan ”Rakennuksen julkisivuja ei saa muuttaa ilman pakottavaa syytä.” Pääkonttori sijoittuu asemakaavassa toimistorakennusten korttelialueelle, jolla ympäristö säilytetään (KT/s). Saha sijoittuu asemakaavan museorakennusten korttelialueelle (YM). Muulla osalla suojeluasiaan kuuluvaa aluetta ei ole asemakaavaa.

MUUT SELVITYKSET

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY 2009

Kohde sijaitsee valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön alueella (RKY 2009) *Noormarkun ruukin Ahlström-yhtiön rakennukset*. Aluekuvauksessa mainitaan muun muassa seuraavaa:

Noormarkun ruukinalue on edustavimpia ja parhaiten hoidettuja historiallisen rautateollisuuden alueita maassamme. Kokonaisuus muodostuu ruukin toimintaan sekä Antti Ahlströmin ja hänen perustamansa yhtiöön liittyneistä rakennuksista. Laaja ja rakennusten osalta arkkitehtonisesti korkeatasoinen kokonaisuus koostuu teollisuustilojen lisäksi työväen asunnoista, kirkosta, ruukin kartanosta ja huviloista sekä niihin liittyneistä puistoalueesta.

21.11.2025

Tuotantorakennukset ovat sijoittuneet kallioisen kosken rannoille siten, että vasarapaja on joen pohjoisrannalla ja saha etelärannalla. Rautaruukin työväenasunnot sijaitsevat säännöllisenä ryhmänä pajan koillispuolella. Huomattavia yksittäisiä rakennuksia ovat saha, A. Ahlström Oy:n pääkonttori (E. Fabritius 1915), Antti Ahlströmin 1877–1881 rakennuttama Isotalo (Ewert Lagerspetz), 1901 arkkitehti G.-A. Lindbergin suunnittelema Havulinna sekä ennen kaikkea 1939 valmistunut Villa Mairea, joka on Alvar Aallon avainteoksia ja yksi 1900-luvun tunnetuimmista huviloista. Rakennus on sijoitettu metsäiseen rinteeseen Noormarkun ruukinalueen laidalle. Villa Mairea kuuluu kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään suomalaisen modernin arkkitehtuurin merkkiteosten valikoimaan. Antti Ahlströmiin liittyviä valtakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristökohteita ovat lisäksi Merikarvialla Lankosken kylä, Porissa Pihlavan saha ja Eurassa Kauttuan ruukki- ja paperitehdasyhdyskunta.

Makkarakosken rannalla sijaitsevan kaksikerroksisen saharakennuksen kantavat rakenteet on yhdistetty taidokkain hirsiliitoksien. Perinteistä saharakentamista ovat juurakkotukien, hirsirakenteen ja lautavuorauksen ohella moniruutuiset ikkunat ja punamultaus. Sahasalin täydellisenä säilynyt varustus on historiallisesti erittäin arvokas. Vanhempi kehäsahapari on asennettu 1882. Myös alakerran voimansiirtolaitteisto on säilynyt. Noormarkun saharakennus on teollisuushistoriansa, rakennustapansa, teknisen varustuksensa ja miljöönsä vuoksi kansainvälisestikin huomattava teollisuusmuistomerkki. Sen lisäksi on suurista teollisista vesisahoista säilynyt Suomessa vain Strömforsin ruukinsaha Ruotsinpyhtäällä.

Ruukin alueen puistolle on antanut muodon Bengt Schalin 1910-luvulla. Havulinnaan liittyvän terassoidun puiston on suunnitellut Paul Olsson. Lassilantien ja Piilitien virkailija-asunnot ovat Valter ja Ivar Thomén 1915 suunnittelema, Olininmäen työväen asunnot ovat 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alusta.

Rakennusperintötietokanta (PAKKI)

Satakunnan museon ylläpitämässä rakennusperintötietokannassa on todettu muun muassa seuraavaa:

Noormarkun ruukin Isotalo, Havulinna, Pääkonttori, saha ja paja ovat merkityt korkeimpaan arvoluokkaan A. Rakennukset on merkitty valtakunnallisesti arvokkaiksi.

ISOTALO

Antti Ahlströmin rakennuttama päärakennus ”Isotalo” arkkitehti Evert Lagerspetzin suunnitelmien perusteella valmistui 1881. Poikkeuksellisen suuri kaksikerroksinen puurakennus edustaa uusrenessanssia. Rakennus on L:n muotoinen ja sen joenpuoleisessa päädyssä kohoaa torni avoimine näköalatasanteineen.

21.11.2025

HAVULINNA

Walter Ahlströmin itselleen 1901 rakennuttama Havulinna sijaitsee petäjiä kasvavalla mäellä. Jugendtyylisen rakennuksen suunnitteli arkkitehti G.A. Lindberg arkkitehtitoimistosta Grahns, Hedman & Wasastjerna. Mäen alla on Paul Olssonin suunnittelema terassoitu puisto. Havulinna on 1900-luvun alun jugendtyylinen johtajan huvila puiston keskellä.

PÄÄKONTTORI

A. Ahlström Osakeyhtiön 1914–1915 valmistunut pääkonttori sijaitsee Noormarkunjoen etelärannalla. Piirustukset laati arkkitehti Emil Fabritius. Symmetrinen kaksikerroksinen rakennus on tiiltä ja betonia, klassistiset julkisivut taidokkaasti piikattua terrastirappausta ja sokkeli ja portaat punertavaa graniittia. Kuparisen vesikaton harjalla on siro, kuparilla vuorattu kellotorni.

MAKKARAKOSKEN SAHA

Makkarakosken saha sijaitsee keskeisellä paikalla Noormarkun ruukkialueella. Sahan suunnitteli valtionagronomi Harry Gibson. Saha valmistui 1875. Sen rakentamiseen käytettiin 164 veistettyä juurakkoa, joiden avulla saatiin joustava, vesipyörän liikkeen aiheuttaman suuren rasituksen kestävä rakenne. Perinteistä saharakentamista edustavat juurakkotukien, hirsirakenteen ja lautavuorauksen ohella moniruutuiset ikkunat ja punamultaus.

KANKIPAJA

Kosken tuntumassa sijaitsee Kankipaja, joka valmistui 1894 vanhan, palaneen rakennuksen tilalle. Kankipaja muurattiin säännöllisistä graniittilohkareista ja päätyjen osalta punatiilestä. Päädyissä on pyöreät, valurautapuitteiset ruusuikkunat.

Haag-luettelo

Noormarkun ruukin Pääkonttori, Isotalo, Havulinna ja saha sisältyvät Museoviraston laatimaan Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen toimeenpanoa koskevaan kansallisesti merkittävän kulttuuriomaisuuden luetteloon, jota ei ole vielä vahvistettu.

Katselmus ja neuvottelut

Pääkonttorin, Isotalon ja Havulinnan puutarhojen pihakatselmus on järjestetty 6.9.2023. Katselmuksella havainnointiin puutarhojen rakenteita sekä tarkasteltiin aluerajausta. Katselmuksesta on laadittu muistio.

Neuvottelu suojelumääräyksistä ja suojelun kohdentumisesta on järjestetty 30.1.2024. Neuvottelussa keskusteltiin muun muassa valaisinten suojelusta ja päädyttiin kohdentamaan suojelu vain tiettyihin valaisimiin rakennuksittain mainittuna. Todettiin myös, että mainitaan kangastapetit ainoastaan Pääkonttorin osalta suojelun kohdentumisessa. Keskusteltiin muun muassa lattioiden korjaustarpeista ja -toimenpiteistä ja todettiin, että

21.11.2025

ne huomioidaan suojelumääräyksissä. Osa Havulinnan seinämaalauksista on kiinnitetty seiniin, ja ne ovat osa suojeltavaa kokonaisuutta.

Makkarakosken sahan osalta ehdotusta suojelun kohdentumiseksi pidettiin hyvänä sellaisenaan. Kankipajan osalta suojelu kohdentuu vain ulkoasuun. Lisäksi päätettiin jättää pääkonttorin viereinen omenatarha aluerajauksen ulkopuolelle. Myös Isotalon puutarhan aluerajausta muokattiin neuvottelun perusteella. Tarkennettiin suojelumääräyksiä ja suojelun kohdentumista neuvottelun perusteella. Neuvottelusta on laadittu muistio.

ELY-KESKUKSEN PÄÄTÖS

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus määrää Porin kaupungissa kiinteistöillä *Havulinna* 609-464-1-178, *Isotalo* 609-464-1-193, *Noormarkun ruukki* 609-464-10-4 ja 609-81-10-4 sijaitsevat Noormarkun ruukin rakennukset Havulinnan, Isotalon, Pääkonttorin, Makkarakosken sahan ja Kankipajan sekä Havulinnan, Isotalon ja Pääkonttorin puutarhat kiinteine rakenteineen suojeltaviksi rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) nojalla. Suojeltavat rakennukset ja aluerajaukset on osoitettu tämän päätöksen liitteenä olevalla karttaliitteellä.

Suojelun kohdentuminen

Suojelu kohdentuu Pääkonttorissa, Isotalossa ja Havulinnassa rakennusten ulkoasuun (seinät, katot, ikkunat, ovet, sisäänkäynnit portaineen), tilajakoon, rakenteisiin ja alkuperäisiin lattioihin. Makkarakosken sahassa ja Kankipajassa suojelu kohdentuu rakennuksen ulkoasuun. Puutarhoissa ja puistoissa suojelu kohdentuu niiden luonteen säilyttämiseen rakenteineen alla olevan luettelon mukaisesti.

Sisätilojen osalta suojelu kohdentuu Pääkonttorissa, Isotalossa ja Havulinnassa rakennusten tilajärjestyksen lisäksi eri tilojen kiinteään sisustukseen (ovat, listoitukset, portait, kaiteineen, paneloinnit, seinä- ja kattomaalaukset, pylväät, parketit, lattiamateriaalit, tulisijat, kaakeloinnit ja allasosaston seinämateriaalit) alla olevan luettelon mukaisesti. Makkarakosken sahassa suojelu kohdentuu sahan varustukseen.

Pääkonttori

Sisätilat

- tilasarja (1. kerroksessa pääjohtajan huone, sihteerin huone ja hallituksen huone, 2. kerroksessa vierashuoneet)
- käytävä-, eteis-, aula- ja hallitilat
- aulaa kiertävä parvi
- pohjakerroksen kylpylä allasosaston seinälevyineen
- porrashuoneet
- hissi
- lattiapinnat
- kattokasetointi
- kangastapetit

21.11.2025

- kiinteät hyllyt
- aulan lampetit

Puutarhan rakenteet

- kivinen tukimuuri portaineen (pääoven edustalla jokirannassa)
- puutarhan portti
- puutarhan suihkulähde kiveyksineen ja portaineen
- puutarhan neljät kiviportaavat nurmikolla
- hiekkateitä reunustavat puukujat rakennuksen molemmin puolin

Isotalo*Sisätilat*

- tilajako
- pääsisäänkäynti
- keskushalli kaiderakenteineen
- portaikot
- käytävät
- alkuperäiset linoleum-matot
- alkuperäiset kokolattiamatot (Sininen salonki ja Kauppaneuvoksen huone)
- kattokasetoinnit
- katto- ja seinämaalaukset
- rintapaneelit
- tulisijat
- juhlasalin kattokruunu

Puutarhan rakenteet

- punatiilimuuri (vanhan kasvihuoneen seinä Isokoivukujan myötäisesti)
- puutarhan kivinen tukimuuri portaineen
- puutarhan patsassuihkulähde

Havulinna*Sisätilat*

- tilajako
- pääsisäänkäynti (tuulikaappi, eteinen, naulakkotila ja wc)
- aula portaikkoineen, kaiderakennelmineen ja urkuineen
- kellaritilojen holvatut tilat
- portaikot kaiteineen
- katto- ja seinämaalaukset
- ovien pielirakenteet
- rintapaneelit
- tulisijat

Puutarhan rakenteet

- pergola
- pergolan eteläpuolella:
 - kiviset tukimuurit portaineen
 - patsas ja aurinkokello
 - kaksi suihkulähdettä
- pergolan pohjoispuolella:

21.11.2025

- punainen kaivo
- puutarhassa rakennuksen eteläpuolella:
 - kiviset portaat keskellä sekä tukimuuri
 - patsassuihkulähde
 - ylätasanteen pyöreistä kivistä ja liuskekivistä tehdyt puolikaaren muotoiset terassien tukimuurit
- rakennuksen länsipuolella:
 - kivinen tukimuuri
- rakennuksen pohjoispuolella (rakennuksen ja huvimajan välissä):
 - suihkulähde kiveyksineen ja sitä ympäröivä alas pudotettu kivinen tukimuuri portaineen

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa seuraavat suojelumääräykset:

1. Rakennuksia puutarhoineen ja ympäristöineen on hoidettava ja käytettävä siten, ettei niiden kulttuurihistoriallinen arvo heikenny. Korjaus- ja muutostöiden tulee perustua kohteen historian, alkuperäistoteutuksen, muutosvaiheiden ja säilyneisyyden hyvään tuntemukseen.
2. Suojeltuja rakennuksia ei saa purkaa. Rakennusten ulkoasu, rakennusrunko, keskeiset sisätilat ja kiinteä sisustus sekä puutarhojen rakenteet on säilytettävä kohdassa "suojelun kohdentuminen" määritellyn mukaisesti.
3. Korjaamisen lähtökohtana on suojeltujen rakenteiden, rakennusosien, materiaalien ja pintojen säilyminen. Korjauskelvottomat rakennusosat voidaan uusia alkuperäistä toteutusta vastaten. Mikäli em. osatekijöitä on aiemmin uusittu tästä poiketen, on ne viimeistään elinkaarensa päässä uusittava rakennuksen ominaispiirteisiin soveltuvalla tavalla.
4. Rakennus- ja talotekniset sekä käyttötarkoituksen edellyttämät muutokset on sovitettava rakennusten arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin.
5. Rakennusten korjaus- ja muutostöissä on kuultava Museovirastoa, joka myös antaa ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.
6. Luovuttaessaan suojeltavaksi määrätyn rakennuksen tai kysymyksessä olevan kiinteistön kokonaan tai osittain, luovuttajan on luovutuskirjaan otettavalla maininnalla tai muutoin todistettavasti ilmoitettava saajalle tästä päätöksestä.
7. Jos suojeltavaksi määrätty rakennus on vahingoittunut tai tuhoutunut, rakennuksen omistajan tai haltijan on ilmoitettava siitä viipymättä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.
8. Lisäksi on noudatettava mitä rakennusperinnön suojelemisesta annetussa laissa (498/2010) on vielä säädetty.

Perustelut

Rakennusperintölain 2 §:n 1 momentin mukaan kyseistä lakia sovelletaan rakennusperinnön suojelemiseen, jollei kyseisessä laissa toisin säädetä.

21.11.2025

Pykälän 2 momentin mukaan rakennusperinnön suojelemisesta asemakaava-alueella sekä alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, säädetään alueidenkäyttölaissa (132/1999). Pykälän 3 momentin mukaan rakennusperinnön suojelemisesta annettua lakia sovelletaan kuitenkin 2 momentissa säädetyn estämättä myös mainitussa momentissa tarkoitetulla alueella, jos 1) kohteella on valtakunnallista merkitystä; 2) kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata alueidenkäyttölailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä; tai 3) kohteen suojeluun rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan rakennusperinnön säilyttämiseksi voidaan suojella rakennuksia, rakennelmia, rakennusryhmiä tai rakennettuja alueita, joilla on merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta. Pykälän 2 momentin mukaan suojelu voi koskea myös rakennuksen osaa, rakennuksen kiinteää sisustusta taikka muuta rakentamalla tai istuttamalla muodostettua aluetta. Kiinteällä sisustuksella tarkoitetaan ovia, ikkunoita, listoja, tulisijoja, pinnoitteita, teknisiä laitteita, kiintokalusteita tai muuta näihin verrattavaa sisustusta sekä rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisia, siihen pysyvästi kiinnitettyjä koneita ja laitteita.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaan rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä. Pykälän 2 momentin mukaan rakennuksen merkittävyys arvioidaan seuraavilla perusteilla: 1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus); 2) historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus); 3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus); 4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys); 5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai 6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Kuten Museovirasto on lausunnossaan todennut, Noormarkun ruukki, sen usean sukupolven patruunoiden asuinrakennukset puutarhoineen, yhtiön pääkonttori ja saha muodostavat kansainvälisestikin arvokkaan kulttuurihistoriallisen ja rakennustaiteellisen kokonaisuuden. Museovirasto on lausunnossaan puoltanut myös pajan suojelua.

Suomen mittakaavassa Noormarkun ruukkialue on ainutlaatuinen ja valtakunnallisesti merkittävä. Noormarkun ruukkialue ja sen rakennukset täyttävät rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 8 §:n 2 momentin kriteerit seuraavasti:

21.11.2025

Kokonaisuudella on lain tarkoittamaa merkitystä harvinaisuuden (kohta 1, harvinaisuus) kannalta, ruukkikokonaisuus on Suomessa ainutlaatuinen. Noormarkun ruukkialue on edustavimpia historiallisen rautateollisuuden alueita maassamme. Sen rakennukset edustavat eri tyyli-suuntien ja aikakausiensa parhaimmistoa (kohta 3, edustavuus).

Noormarkun ruukkialueen rakennukset ovat säilyneet erinomaisesti alkuperäisessä asussaan (kohta 4, alkuperäisyys).

Kokonaisuus kertoo Suomen teollistumisen vaiheista (kohta 5, historiallinen todistusvoima). Kohde on edustava, ainutlaatuinen ja harvinainen, siellä ovat eri aikakausien rakentamis- ja tyyli-suuntaukset nähtävissä. Rakennukset ovat säilyneet erittäin hyvässä kunnossa ja niiden historiallinen todistusvoima on suuri.

Noormarkun ruukkialue on edustavimpia ja parhaiten hoidettuja historiallisen rautateollisuuden alueita maassamme. Noormarkun saharakennus on teollisuushistoriansa, rakennustapansa, teknisen varustuksensa ja miljöönsä vuoksi kansainvälisestikin huomattava teollisuusmuistomerkki. Alueen rakennukset ovat kokonaistaideteoksia omilta aikakausiltaan, ja yhdessä ne kertovat suomalaisesta teollisuus- ja arkkitehtuurihistoriasta. Suojeltavaan alueeseen kuuluvat 1881 valmistunut uusrenessanssia edustava Isotalo, 1899 valmistunut jugendia edustava Havulinna ja 1915 valmistunut klassismia edustava Pääkonttori, niiden puutarhat kiinteine rakenteineen sekä 1875 valmistunut Makkarakosken saha ja 1894 valmistunut Kankipaja. On huomattavaa, että yhtiön omistajat eli Ahlströmin suku ovat olleet sitoutuneita huolehtimaan kulttuuriperinnöstä, joka on ollut suvun hallussa jo 1870-luvulta saakka.

Noormarkun ruukkialue on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009), ja se on huomioitu maakuntakaavassa ja osoitettu suojelumerkinnöin yleiskaavassa.

Satakuntaliitto on lausunnossaan puoltanut suojelua. Suojelu toteuttaa voimassa olevaa maakuntakaavaa ja sen tavoitteita maakunnan rakennetun kulttuuriympäristön arvojen vaalimiseksi sekä voimassa olevan yleiskaavan määräyksiä koskien arvokkaan kulttuuriympäristön ja rakennuskannan säilyttämistä.

Suojelumääräykset on laadittu yhteistyössä omistajan kanssa. Suojelumääräyksistä, suojelun kohdentumisesta ja suojeltavan alueen rajauksesta on keskusteltu katselmuksella ja neuvottelussa. Niitä on ollut mahdollista kommentoida jälkikäteen myös muistioiden yhteydessä.

Pääkonttori ja Makkarakosken saha ovat asemakaava-alueella. Vuodelta 1987 olevan asemakaavan voidaan kuitenkin katsoa olevan vanhentunut kulttuuriympäristön huomioimisen osalta eivätkä kaavamääräykset riittävästi turvaa kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Isotalo, Havulinna ja Kankipaja piha-alueineen eivät sijaitse asemakaavoitetulla alueella, eikä aluetta ole aietta asemakaavoittaa. Alueen asemakaavoitushankkeita ei ole mainittu Porin kaupungin kaavoituskatsauksessa 2025–2027. Kohteella

21.11.2025

on valtakunnallista merkitystä. Tällä päätöksellä suojellaan myös kiinteää sisustusta. Edellä esitetyillä perusteilla rakennusperinnön suojelemisesta annetussa laissa asetetut edellytykset suojelulle täyttyvät. Näin ollen Havulinna, Isotalo, Pääkonttori, Makkarakosken saha ja Kankipaja sekä Havulinna, Isotalon ja Pääkonttorin puutarhat kiinteine rakenteineen on perusteltua suojella rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla.

Sovelletut oikeusohjeet

Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 19 ja 21 §

Tässä asiassa sovelletaan rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 5 § ja 7 § sellaisina kuin ne ovat olleet voimassa ennen lakimuutoksen 17.12.2020/1085 voimaantuloa.

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea muutosta valittamalla Turun hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Yksikönpäällikkö

Riikka Elo

Ylitarkastaja

Hanna Tyvelä

Merkintä sähköisestä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

Lisätietoja: ylitarkastaja Hanna Tyvelä, hanna.tyvela@ely-keskus.fi, 0295 022 066

LIITTEET

Karttaliite
Valitusosoitus

JAKELU

Saantitodistuksin

A. Ahlström Kiinteistöt Oy

Kirjeitse

Naapurit, jakelulistan mukaan

Yleistiedoksiannolla

Kiinteistön 609-458-47-0 ANNALA omistaja
Kiinteistön 609-458-1-68 KAISULA omistaja
Viereisten tai vastapäisten naapureiden haltijat (vuokralaiset tai muut hallinta- tai käyttöoikeuden haltijat), joita ei ole merkitty kiinteistötietojärjestelmään (KTJ)

Sähköpostitse

Museovirasto
Ympäristöministeriö
Porin kaupungin kaupunginhallitus
Porin kaupungin kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaiset

21.11.2025

Porin taidemuseo

Satakunnan Museo

Satakuntaliitto

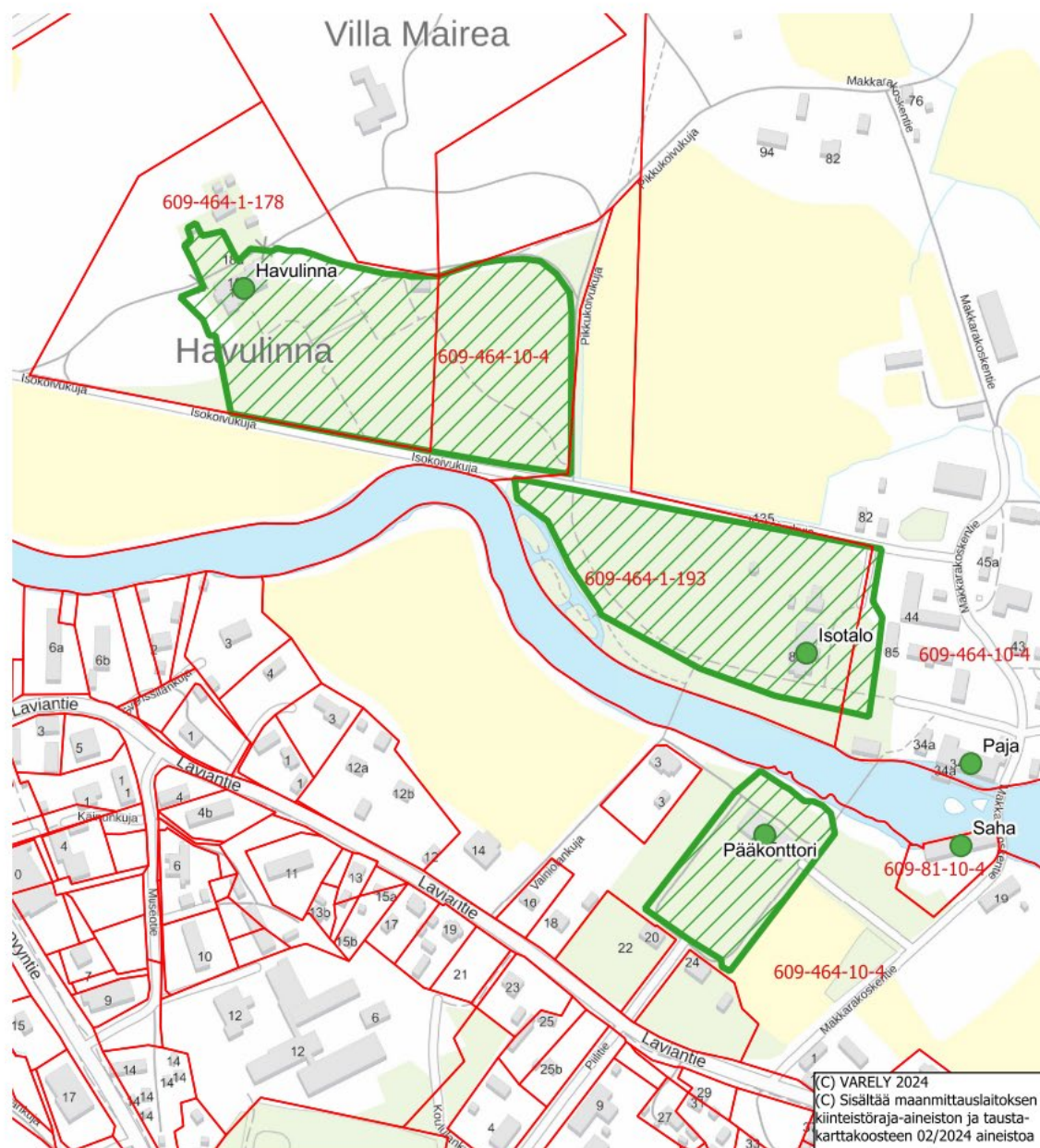
Varsinais-Suomen ELY-keskus / Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualue

Väylävirasto

Maanmittauslaitos (päätöksen saatua lainvoiman, RakPL 12 §)

21.11.2025

LIITE: KARTTA

- suojeltavat rakennukset
 ■ suojeltava alue

Pääkonttori 102874076K
 Isotalo 101009340T
 Havulinna 101009327C
 Saha 1021864481
 Paja 1028605752

0 100 200 m

(C) VARELY 2024
 (C) Sisältää maanmittauslaitoksen
 kiinteistöraja-aineiston ja tausta-
 karttakoosteen 02/2024 aineistoa

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Turun hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valituskirjelmä osoitetaan valitusviranomaiselle ja se on toimitettava valitusajassa Turun hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon kirjeitse tavallisena tiedoksiantona lähetetystä päätöksestä seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Viranomaisen tietoon päätöksen katsotaan kuitenkin tulleen kirjeen saapumispäivänä. Kirje on lähetetty päätöksen antopäivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta.

Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa vastaanottajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon sinä päivänä, jona päätös on vastaanotettu. Tiedoksisaantipäivän osoittaa saantitodistus, vastaanottotodistus tai tiedoksiantotodistus. Sijaistiedoksiannossa tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen kolmantena päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä.

Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantotapaa (sähköposti) vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Viesti on lähetetty päätöksen antopäivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi sekä perusteet, joilla muutosta vaaditaan
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan
- valittajan nimi, kotikunta ja puhelinnumero
- postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa, asiamiehensä tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustajansa taikka jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero. Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä valitusosoituksineen
- tiedoksisaantitodistus tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- asiamiehen valtakirja, jos asiamies ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Valituksen toimittaminen perille

Valituksen voi toimittaa henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä, sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Valituksen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

21.11.2025

Valituksen on saavuttava valitusviranomaiselle virka-aikana ennen 30 päivän valitusajan päättymistä. Sähköisen asiakirjan tulee olla perillä siten, että se on hallinto-oikeuden käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä valitusajan viimeisenä päivänä ennen kello 16.15.

Hallinto-oikeuden kirjaamon virka-aika on maanantaista perjantaihin kello 8.00-16.15.

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>.

Turun hallinto-oikeuden yhteystiedot:

postiosoite: PL 32, 20101 TURKU

käyntiosoite: Sairashuoneenkatu 2-4, TURKU

puhelinvaihde: 029 56 42400

telefax: 029 56 42414

sähköpostiosoite: turku.hao@oikeus.fi

Oikeudenkäyntimaksu

Asian käsittelystä hallinto-oikeudessa peritään tuomioistuinmaksulain (1455/2015) nojalla oikeudenkäyntimaksu. Maksun suuruus on 310 euroa. Tuomioistuinmaksulaissa on erikseen säädetty tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Tuomioistuinmaksulaki: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151455>

Tuomioistuinmaksulain (1455/2015) nojalla annettu oikeusministeriön asetus (1020/2024) maksujen tarkistuksesta on tullut voimaan 1.1.2025.

Asetuksen 1 §:n mukaan oikeudenkäyntimaksu hallinto-oikeudessa on tällä hetkellä 310 euroa.

Ajantasainen tieto oikeudenkäyntimaksuista löytyy täältä:

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiointijulkisuus/maksut/oikeudenkayntimaksuthallinto-oikeudessa.html>